

Šta i kako kontroliše Poreska uprava?

Licenciranje poslovnog i aplikativnog softvera

- softver uz nov računar
- softver u kutiji
- količinsko licenciranje

Gde kupiti legalan softver?

Legalizacija postojećeg softvera

Vodič za licenciranje softvera

Vodič za licenciranje

Dejan Ristanović

Nabavke računara za firmu usko su povezane sa licenciranjem softvera – svaki računar treba da bude pokriven legalnim operativnim sistemom i opremljen korisničkim programima koji su potrebni za određeno radno mesto, a da se pri tome troškovi održe u prihvatljivim okvirima tj. da se ne kupuje više od onoga što je realno potrebno.

Korišćenje licenciranog softvera je pre svega zakonska obaveza, za čije su kršenje predviđene ozbiljne kazne. Ali, treba razmišljati i korak dalje od toga: za profesionalan rad potreban je kvalitetan softver na koji se možemo osloniti, kao i podrška proizvođača i njegovih domaćih partnera. Redovno ažuriranje softvera, a naročito operativnog sistema, u današnje vreme je neophodno da bi računar bio zaštićen od zlonamernih napada sa interneta, a redovno praćenje novih verzija predstavlja način da se brže stigne do cilja. Zato novac potrošen na nabavku softvera, kao uostalom i sva ulaganja u IT sektor firme, treba smatrati investicijom u efikasnije poslovanje.

Ova publikacija namenjena je pre svega menadžerima firmi koje planiraju nabavku softvera. Proizvođači softvera su formirali različite modele licenciranja, što zahteva pažljivo proučavanje brojnih varijanti pre donošenja odluke. Velike firme će, pre nabavke softvera za stotine računara, angažovati konsultanta, ali će i u razgovoru sa njim biti korisno ako poznajete osnove problematike o kojoj treba odlučivati; za srednje firme model licenciranja uglavnom predlažu ljudi zaposleni u IT odeljenju ili administrator firmine mreže, dok u malim firmama i kućnim kancelarijama odluke obično spadaju na osobu koja je za sve i odgovorna – vlasnika firme.

U našim uslovima se često govori i o legalizaciji: i dalje je mnogo firmi i pojedinaca koje koriste pirati-

zovan softver, ili su u nekom trenutku kupili programe, ali su ih kasnije bespravno kopirali na veći broj računara nego što imaju pravo. Zato ćemo se baviti i prelaskom na legalni softver koji će biti instaliran na računarima, bez značajnijih zastoja u radu i re-mećenja postojećih instalacija.

Osnovni pojmovi

Softver najčešće nećete kupovati od firme koja ga proizvodi, već od ovlašćenog partnera. Ustanovite da uslovi nabavke softvera kod svih partnera ne moraju biti isti – boreći se za korisnike, uz softver se nudi i dodatna vrednost, kao što su pomoć pri instalaciji, obuka, podrška ili prilagođavanje softvera potrebama firme. Zato cene koje navodimo u ovom tekstu predstavljaju pre svega orijentaciju, na osnovu zvaničnih cenovnika – možda ćete u direktnim pregovorima doći do boljih uslova. Ipak, od nečega se mora početi.

Na samom početku ove diskusije treba razjasniti važan pojam. Iako obično govorimo o „kupovini softvera“, u savremenom svetu softver se veoma retko kupuje – zbog raznoraznih zakonskih začkoljica, softverske firme zapravo ustupaju pravo na korišćenje

programa korisniku, zadržavajući vlasništvo nad njim. To praktično znači da ste softver dobili na nekom mediju ili ga preuzeli sa internet servera, ali je vlasnik softvera i dalje *Microsoft*, *Adobe*, *Autodesk* ili neka druga firma koja vam za uplaćeni iznos ustupa pravo da dobijeni softver koristite.

Licenca se može kupiti na neodređeno vreme, što znači da „zauvek“ možete da koristite softver – ova varijanta najviše odgovara našoj predstavi o „kupovini softvera“. Druga mogućnost je da licencu iznajmite na, recimo, tri godine, posle čega se ona mora obnoviti ako želite da i dalje koristite taj softver. Takođe, u zavisnosti od modela kupovine i pravila koje postavlja proizvođač softvera, licenca može (ali ne mora) biti prenosiva sa računara na računar ili sa jednog korisnika na drugog.

U *Microsoft*-ovoj terminologiji, kupovina trajnih licenci obično se obavlja kroz OEM, FPP i *Open Licence* programe, dok se licence ograničenog trajanja iznajmljuju kroz razne *Open Value* programe. Odluka o izboru jednog od ovih metoda licenciranja je ključna za optimalnu kalkulaciju cena, pa ćemo svaki od njih detaljno opisati na sledećim stranicama.

Pod budnim okom Poreske uprave

Marko Herman

Od kada je, i na osnovu kojih zakonskih propisa, Poreska uprava zadužena za borbu protiv softverske piraterije?

Pravni osnov za formiranje Odeljenja za kontrolu legalnosti softvera regulisan je Zakonom o autorskom i srodnim pravima koji je u primeni od 2009. godine, kao i Zakonom o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine koji je u primeni od 2006. godine.

Odredbama ovih zakona propisano je da se autorskim delom smatraju računarski programi i baze podataka, a da je za zaštitu prava intelektualne svojine, preko poreskih inspektora, zaduženo Ministarstvo koje vodi oblast finansija. Pored toga, omogućeno je da nadležni organ, po službenoj dužnosti ili na zahtev nosioca prava, preduzima određene radnje i donosi akte u skladu sa zakonom. Sve to je omogućilo Poreskoj upravi da aktivno štiti prava intelektualne svojine i bori se protiv softverske piraterije u Srbiji.

Koliko inspektora Poreske uprave sprovodi proveru legalnosti softvera i na koji način su oni obučeni za taj posao?

Inspektori Poreske uprave su prošli specijalističke obuke za proveru legalnosti softvera koje je organizovala Privredna komora Srbije, a obuku su sprovedili stručnjaci BSA i predstavnici najvećih svetskih proizvođača softvera. Nakon sprovedene obuke, koja je obuhvatila sve specifičnosti koje su vezane za najveće proizvođače softvera,

dr Dejan Vidojević
pomoćnik direktora
sektora za razvoj i računarsku podršku

načine licenciranja i provere legalnosti, polaznici su uspešno položili test provere znanja. Obuku je uspešno završilo 25 inspektora PU koji će u svom radu pokriti celokupnu teritoriju Republike Srbije.

Kada je počela aktivna kontrola provere legalnosti softvera, koliko je kontrola izvršeno i kakvi su početni rezultati?

Aktivnija kontrola legalnosti softvera na terenu je započeta prvih dana marta ove godine, mada aktivnosti nisu prekidane još od januara 2008. godine, kada je Poreska uprava zapravo počela da se bavi ovim poslovima. Od decembra prošle godine sprovedene su takođe i mnogobrojne promotivne aktivnosti, koje su za rezultat imale podizanje nivoa svesti poreskih obveznika iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine i legalnosti softvera.

Za sve vreme procesa formiranja novog odeljenja, Poreska uprava je bila aktivna na informisanju poreskih obveznika putem portala i kontakt centra, održa-

vala je različite promotivne akcije u vezi s upoznavanjem poreskih obveznika sa aktivnostima na suzbijanju piraterije povezane s računarskim programima i bazama podataka. Takođe, izradila je Metodološko uputstvo za kontrolu legalnosti softvera, u cilju jedinstvenog postupanja poreskih inspektora na terenu i aktivno radi na donošenju i realizaciji detaljnog plana kontrole za 2011. godinu, koji se zasniva na proceni značaja i rizika poreskih obveznika sa aspekta korišćenja legalnog softvera u svom poslovanju.

Da li Poreska uprava kontrolu legalnosti softvera sprovodi samo kod privatnih kompanija ili kontroliše i javne kompanije i državne organe?

Nelegalno

Kontrolu legalnosti softvera PU će vršiti u narednom periodu samo kod pravnih lica i preduzetnika. U ovoj fazi izostaće kontrola javnog sektora, jer je potrebno izvršiti prethodnu detaljnu analizu i stvoriti uslove kako bi se u budućnosti ovaj problem rešio na nivou čitave države, potpisivanjem ugovora sa najvećim proizvođačima softvera. Tek nakon ispunjenih preduslova stvoriće se uslovi za kontrolu legalnosti softvera u javnom sektoru.

Da li kontrolišete legalnost softvera i na računarima fizičkih lica?

Poreska uprava neće vršiti kontrolu legalnosti softvera kod fizičkih lica i pored toga što je takva mogućnost predviđena našim Zakonom o autorskim i srodnim pravima.

Kakva je procedura ukoliko tokom kontrole otkrijete ilegalan softver?

U kaznenim odredbama Zakona o autorskim i srodnim pravima propisano je da će se kazniti privredno društvo ili drugo pravno lice u iznosu od 100.000 do 3.000.000 dinara, preduzetnik u iznosu od 50.000 do 500.000 dinara i odgovorno lice u pravnom licu 50.000 do 200.000 dinara za privredni prestup korišćenja nelegalnog softvera.

U početku PU neće podnositi prijave za privredni prestup i pokretanje prekršajnog postupka, već će poreske obveznike stimulisati da izvrše legalizaciju softvera u određenom roku. Ukoliko poreski obveznik ne postupi po nalogu poreskog inspektora, biće podnete prijave koje će procesuirati tužilaštvo.

Kakvi su planovi za dalje unapređenje kontrole legalnosti softvera?

Poreska uprava će raditi na kontinuiranom usavršavanju i obuci inspektora koji će se baviti kontrolom legalnosti softvera, a procena je da će ovo odeljenje do kraja godine brojati oko 50 zaposlenih. U budućnosti će se raditi i na unapređenju sistema analize rizika i poboljšanju planova kontrole, kako bi se dobili bolji efekti na terenu.

Veoma važno je reći da će se mnogo raditi na planiranju i sprovođenju promotivnih aktivnosti u koje će aktivno biti uključeni poreski obveznici, a što će veoma pozitivno uticati na smanjenje stepena piraterije kod nas. Na osnovu sprovedenih preventivnih aktivnosti u decembru prošle godine, koji je proglašen za mesec promocije legalnosti softvera, ostvarene su mnogobrojne koristi. Jedan od pokazatelja pozitivnih rezultata je i taj da je prihod od Poreza na dodatu vrednost od prodaje softvera u decembru 2010. u odnosu na decembar mesec 2009. godine bio veći za 10%.

Kako izgleda uobičajeni radni dan inspektora koji kontrolišu legalnost softvera? Koliko pravnih lica obilazi, koliko se prosečno zadržava?

Na osnovu plana kontrole i selekcije poreskih obveznika za kontrolu na mesečnom i nedeljnom nivou, poreski inspektor neposredno pre odlaska kod poreskog obveznika vrši pripreme za kontrolu – upoznaje se sa osnovnim podacima poreskog obveznika na osnovu evidencije koja se vodi u Jedinственном registru, utvrđuje redosled radnji u postupku kontrole, sagledava sve rizike koji mogu uticati na kvalitet kontrole, sastavlja spisak pitanja koja će postaviti obvezniku i proučava druga pitanja značajna za kvalitet kontrole. Kontrola započinje uručivanjem naloga za kontrolu direktoru ili drugoj ovlašćenoj osobi u pravnom licu, vlasniku preduzetničke radnje ili ovlašćenom licu, poslovođa orračke radnje (ili ortaku), punomoćniku ili zastupniku po službenoj dužnosti.

Način vršenja poreske kontrole zavisi od tipa licenciranja, ali se u svakom slučaju proverava poklapanje instaliranog softvera sa verzijom koja se nalazi na kutiji, nalepnici, ugovoru i fakturi

Aktivnosti kontrole i dubina kontrole zavise od veličine privrednog subjekta, shodno njegovoj fiskalnoj izdašnosti, u zavisnosti od delatnosti, visine osnovnih sredstava u vidu opreme i korišćenja informacionog sistema i drugih činilaca. Veliki poreski obveznici mogu očekivati dubinske kontrole legalnosti softvera kako kod matičnih preduzeća, tako i kod njegovih organizacionih delova i njihovih zavisnih preduzeća.

Takođe, srednja pravna lica mogu očekivati dubinske kontrole legalnosti softvera. Kod malih preduzeća i preduzetnika kontrole će imati jednostavniji pristup, a sprovodiće se i edukacija preko granskih udruženja i drugih institucija.

Dužina kontrole zavisi od broja računara i broja korišćenih programa kojima raspolaže poreski obveznik, stepena korišćenja legalnog softvera, pristupa dokumentaciji o kupovini računara i softvera, tako da kontrole mogu trajati nekoliko sati, a u pojedinim slučajevima i više dana. Po sprovedenoj kontroli poreski inspektor sastavlja zapisnik i isti dostavlja obvezniku u roku od tri dana od dana završetka kontrole. Poreski obveznik o nalazu iz zapisnika može da se izjasni u roku od pet dana nakon njegovog prijema.

Šta sve inspektor radi da bi proverio legalnost softvera kod poreskog obveznika?

U postupku kontrole inspektor utvrđuje broj računara koji se vo-

di u računovodstvu poreskog obveznika. U određenim situacijama poreski inspektor će i fizički prebrojavati računare. Za svaki računar proverava broj instaliranih programa. Kod velikih i srednjih poreskih obveznika dubinska kontrola softvera vrši se na selektovanom broju računara, prema proceni inspektora.

Način poreske kontrole zavisi od toga da li se radi o pojedinačnim licencama, licencama

i legalno

Slavica Maksimović

načelnik odeljenja
za kontrolu legalnosti softvera

putem ugovora o količinskom licenciranju ili o upotrebi više licenci istovremeno na računarima.

U svakom slučaju proverava se poklapanje instaliranog softvera sa verzijom koja se nalazi na kutiji, nalepnici, ugovoru i fakturi. Inspektor proverava fizički količinske ugovore za licenciranje, ukoliko ih poreski obveznik poseduje ili putem *on-line* alata i drugih instalacija. Kod poreskih obveznika koji poseduju globalne ugovore a u svom sastavu imaju zavisna preduzeća, inspektor će zahtevati i dokument kojim je regulisana interna raspodela licenci.

Da li imate ovlašćenje da proverite i legalnost softvera na privatnom računaru zaposlenog koji on nosi sa sobom u kancelariju?

Na osnovu Zakona o autorskim i srodnim pravima, kao i Zakona o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite intelektualne svojine, predviđena je i kontrola legalnosti softvera fizičkih lica. S obzirom na to da je procenat piraterije u Srbiji visok (74% prema procenama), akcenat se stavlja na privredne subjekte, pa će kontrola fizičkih lica izostati. No, ukoliko po-

reski obveznik koristi lični računar za potrebe obavljanja delatnosti, inspektori će izvršiti kontrolu legalnosti softvera i na datom računaru.

Da li kontrolišete samo legalnost softvera kompanija koje pripadaju BSA ili kontrolišete sav softver koji zateknete na računarima kompanije koju proveravate?

Poreska uprava ne kontroliše samo legalnost softvera kompanija koje pripadaju BSA, već i programe koji sadrže zaštićeno autorsko delo ili su predmet srodnih prava, ostalih autora, uključujući i domaće.

Šta radite kada, u procesu kontrole, ustanovite postojanje ilegalnog softvera na računaru nekog poreskog obveznika?

Ukoliko poreski inspektor tokom postupka kontrole utvrdi da je poreski obveznik neovlašćeno ili nelegalno koristio softver, naložiće mu da izvrši legalizaciju računara i softvera u roku od 3 do 15 dana u zavisnosti od broja računara na kojima ima nelegalan softver.

Ako poreski obveznik ne ispoštuje rok za legalizaciju softvera, i ne donese dokaze, poreski inspektor će podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka kod nadležnog suda ukoliko se radi o preduzetnicima ili će podneti prijavu za privredni prestup kod Osnovnog javnog tužilaštva, ukoliko se radi o pravnim licima.

Ova mera će važiti u ograničenom periodu jer nije regulisana osnovnim zakonima, ali smo se vodili činjenicom da je osnovni cilj Poreske uprave da uvede poreske obveznike u legalne tokove korišćenja softvera, kako bi Srbija ispunila jedan od uslova za uključivanje u Evropsku uniju, obezbedila bolji pristup Svetskoj trgovinskoj organizaciji, smanjila visokotehnološki kriminal, doprinela boljem prilivu sredstava u budžet i drugo.

Navedena mera legalizacije softvera primenjivaće se sve dok Poreska uprava ne proceni da ova mera dobrovoljne legalizacije ne doprinosi bržoj legalizaciji softvera. Posle toga će PU primenjivati Zakon o autorskim i srodnim pravima i podnositi prekršajne prijave i prijave za privredni prestup ukoliko se u postupku kontrole utvrdi da je poreski obveznik koristio nelegalan softver.

For product support,
contact the manufacturer
of your PC.

© 2009 Microsoft Corporation
X15-48001-01

Do not lend or make
illegal copies.

DVD

 Windows 7
Professional

OEM – softver uz računar

Dejan Ristanović

OEM je skraćenica od *Original Equipment Manufacturer* i odnosi se na softver koji se isporučuje uz nov PC računar. Mada na listi raspoloživog OEM softvera ima dosta stavki, na ovaj način se najčešće prodaje *Microsoft Windows*. To je i logično, pošto je operativni sistem najbliži hardveru i praktično predstavlja deo računara, kao i matična ploča, disk ili monitor – hardver bez operativnog sistema je beskoristan, a već sa instaliranim *Windows*-om i bez ikakvog drugog softvera računar može da obavlja brojne poslove. Osim toga, podešavanje samog *Windows*-a predstavlja osetljivu fazu asembliranja računara, pa je prirodno da ga obavi proizvođač kompjutera, pošto ste na taj način sigurni da je softver savršeno prilagođen hardveru; poslovni programi se lako i uglavnom „pravolinijski“ instaliraju. Pored *Windows*-a, korisnici u OEM varijanti mogu nabaviti i većinu *Office* i serverskih paketa.

OEM softver, dakle, instalira i kasnije podržava prodavac računara, pri čemu ima otvorenu liniju komunikacije sa *Microsoft*-om radi otklanjanja eventualnih problema na koje u praksi naiđe. Druga važna karakteristika OEM softvera je povoljna

cena – pošto je *Windows* najefikasnije instalirati prilikom proizvodnje računara, korisnicima su ponuđene atraktivne cene a sistem-bilderima brojne pogodnosti. OEM je najracionalniji način da se uz novi računar obezbedi i legalan operativni sistem, koji je ulaznica u druge modele licenciranja, o čemu će kasnije biti više reči.

Potvrda da ste uz računar dobili legalan softver je COA (*Certificate of Authenticity*) nalepnica-hologram, koja se postavlja na vidno mesto na kućištu računara ili kod nekih novih modela laptop računara ispod baterije. Na njoj je naveden *Product Key* („serijski broj“, kako ga često zovu) kao i oznaka verzije *Windows*-a. U zavisnosti od proizvođača računara i konkretnog modela softver za eventualnu reinstalaciju opera-

Slika 1:
Orientacione cene OEM softvera

Softver	Cena bez PDV-a [EUR]
Windows 7 Starter	42
Windows 7 Home Basic	86
Windows 7 Home Premium	111
Windows 7 Professional	146
Windows 7 Ultimate	194
Windows Server Standard 2008 R2	680
Microsoft Office Home & Business PKC English 2010	211
Microsoft Office Home & Business PKC Serbian 2010	200
Microsoft Office Professional PKC English 2010	395
Microsoft Office Professional PKC Serbian 2010	395

Slika 2: Verzije paketa Microsoft Windows 7

Verzija	Starter	Home Basic	Home Premium	Professional	Ultimate
Aero interfejs	✗	✗	✓	✓	✓
Media center	✗	✗	✓	✓	✓
Rad u domenu	✗	✗	✗	✓	✓
Homegroup umrežavanje	✗	✗	✓	✓	✓
Sharing u mreži	✗	✓	✓	✓	✓
XP Mode	✗	✗	✗	✓	✓
Multilanguage	✗	✗	✗	✗	✓
Bitlocker2go	✗	✗	✗	✗	✓
Osnova za OVS (Windows Upgrade)	✗	✗	✗	✓	✓

Slika 3: Verzije paketa Microsoft Office 2010

Proizvod	Office Home and Business	Office Professional (PKC/FPP)	Office Standard	Office Professional Plus
Tip licence	FPP/PKC	FPP/PKC	Volume Licensing	Volume Licensing
Word 2010	✓	✓	✓	✓
Excel 2010	✓	✓	✓	✓
PowerPoint 2010	✓	✓	✓	✓
OneNote 2010	✓	✓	✓	✓
Outlook 2010	✓	✓	✓	✓
Access 2010	✗	✓	✗	✓
Publisher 2010	✗	✓	✓	✓
Communicator 2010	✗	✗	✗	✓
Infopath 2010	✗	✗	✗	✓
Sharepoint Workspace 2010	✗	✗	✗	✓

ativnog sistema možete dobiti na DVD-u ili na posebnoj particiji hard diska. Unošenjem *Product Key*-a sa COA nalepnice posle kupovine aktivirate *Windows*, komunicirajući sa *Microsoft*-om preko interneta ili telefonom, pozivom *Microsoft Call* centra u našoj zemlji – 0700/300-300. Neki sistem-bilderi mogu i sami aktivirati *Windows* na prodatom računaru, pa vama ostaje jedan posao manje. Na slici 1 su date orijentacione cene OEM softvera na našem tržištu – detalje proverite kod distributera pre nego što se odlučite na kupovinu novog kompjutera i softvera koji ga prati.

Niska cena OEM softvera donosi i izvesna ograničenja. Pre svega, ne možete ući u radnju i kupiti disk sa OEM *Windows*-om – *Microsoft* kaže da se taj softver prodaje uz novi računar i to ozbiljno misli. OEM *Windows* više ne možete kupiti uz miša ili memorijsko proširenje (kao što ćete pročitati u nekim starijim publikacijama), već isključivo uz PC.

OEM softver je vezan za računar uz koji je kupljen – ne možete kupiti novi PC i preneti taj *Windows* na njega, čak ni ako ste spremni da stari računar rashodujete. To ne znači da računar ne možete servisirati i unapređivati – posle promene procesora, grafičke kartice ili dodavanja memorije *Windows* će i dalje normalno raditi. Tek u slučaju temeljne promene hardvera računara može biti potrebna nova aktivacija, za koju ćete se obratiti *Microsoft*-ovom *call* centru. Tehnički gledano, OEM softver interno podrazumeva

da je osnova računara matična ploča, pa je njena promena dozvoljena tokom garantnog roka, kada se reaktivacija opet vrši pozivom *Microsoft call* centra.

Verzije Windows-a i Office-a

Tabelu sa cenama OEM softvera treba dobro proučiti pre kupovine, pošto će vas kasnija odluka o instalaciji „jače“ verzije *Windows*-a ili *Office*-a dodatno koštati – već smo naglasili da OEM softver možete da kupite samo pri kupovini novog računara. Na slici 2 su prikazane mogućnosti raznih edicija *Microsoft Windows*-a, a na slici 3 sadržaji nekih od popularnijih verzija paketa *Microsoft Office*.

Sve varijante *Microsoft Windows*-a i *Office*-a (osim *Office*

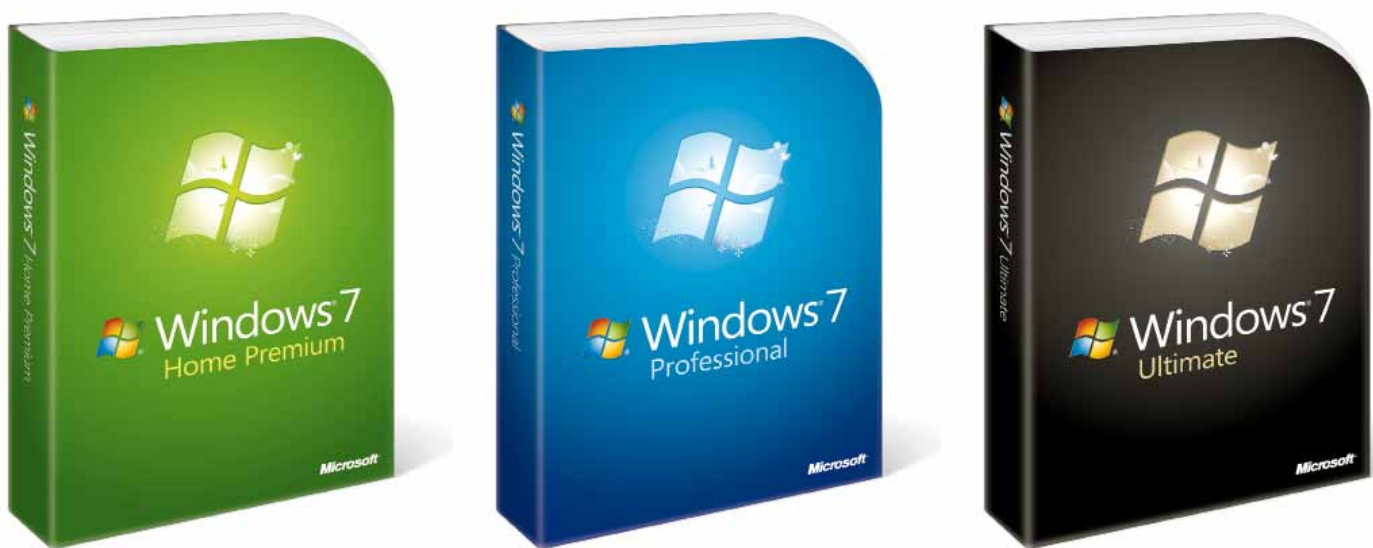
Home and Student) mogu se koristiti u firmi, mada su neke od njih označene imenima *Home* odnosno *Starter*. *Microsoft* je verziju *Professional* pravio prema procenjenim potrebama firme, ali ukoliko je u nekoj organizaciji procenjeno da je, recimo, *Home Premium* verzija dovoljna, može se uštedeti nešto novca. Pri tom treba imati u vidu da *Starter*, *Home Basic* i *Home Premium* verzije ne predstavljaju kvalifikovanu osnovu za prelazak na neki od programa količinskog licenciranja, pa za firme sa 5, 10 ili više računara *Professional* verzija *Windows*-a predstavlja logičan izbor.

Zadržimo se ipak na verzijama *Starter* koje mogu biti interesantne za korisnike skromnijih potreba. *Windows 7 Starter* nema atraktivni grafički interfejs *Aero* (što može da bude i prednost, ako se pokreće na skromnijem hardveru), mogućnost rada u grupi i deljenja resursa, kao ni mogućnost korišćenja više od 2 GB memorije. Prednost je niska cena, uz obezbeđenu osnovnu funkcionalnost računara.

Office Starter obezbeđuje za korisnika praktično besplatne, limitirane verzije *Microsoft Word*-a i *Microsoft Excel*-a, koje pri radu prikazuju oglase. *Office Starter* se isporučuje isključivo uz nove računare, a korisnik tu instalaciju, u bilo kom kasnijem trenutku, može pretvoriti u puni *Microsoft Office 2010* kupovinom PKC ili FPP licence.

Za kućne korisnike interesantna je i verzija *Office Home & Student*, koja nije predviđena za korišćenje u bilo kakvim organizacijama (makar to bile neprofitne organizacije ili akademske ustanove). Ona kućnim korisnicima omogućava da jednu kupljenu licencu instaliraju na tri računara u jednom domaćinstvu.

Najčešća pitanja korisnika o licenciranju softvera i odgovore na njih pročitajte na sajtu pccpress.info ili u aprilskom broju časopisa PC Press

FPP – softver u kutiji

FPP je skraćenica od *Full Packaged Product* i odnosi se na softver koji kupujemo „u kutiji“, što najviše odgovara uobičajenoj predstavi kupovine nekog artikla, mada i ovde zapravo ne kupujemo softver, nego licencu. Ovaj metod namenjen je pre svega kućnim korisnicima i manjim preduzećima, koja opremaju jedan ili nekoliko računara.

U kutiji se dobijaju CD ili DVD, dokumentacija i dodatni materijali. FPP softver instalirate sami, a za podršku se možete obratiti *Microsoft*-ovom *Call* centru. Ovako kupljeni program može se koristiti na jednom računaru (zahteva se aktivacija), što znači da za svaki PC morate kupiti posebnu „kutiju“. FPP softver, međutim, nije vezan za hardver, pa u slučaju zamene računara možete instalirati isti *Windows* ili *Office* na njemu, pod uslovom da se na starom računaru više ne koristi softver koji ste preneli na novi PC.

Po FPP modelu najčešće se prodaju *Microsoft Office* aplikacije i igre, dok *Windows* preporučuje pre svega kupovinu OEM softvera kao najpovoljniju varijantu. FPP softver predstavlja jedinu raspoloživu opciju za pojedinačne korisnike koji žele da pređu na sledeću verziju *Windows*-a: ukoliko ste, recimo, kupili računar sa *Windows Vista* softverom u OEM varijanti, a sada želite da pređete na *Microsoft Windows 7*, kupićete *Windows 7 VUP* u FPP varijanti, koja je jeftinija od „punog“ FPP *Windows 7* sistema. *Upgrade* je moguć i

u okviru *Windows 7* porodice, pa sa *Windows Starter* možete preći na *Home Premium* ili sa *Home Premium* na *Windows 7 Ultimate*. Te *upgrade* verzije se označavaju sa *WAU*, što je skraćenica od *Windows Anytime Upgrade*. Na slici 4 date su orijentacione cene popularnih *Microsoft*-ovih programa u FPP varijanti.

Namenjeno legalizaciji

Kupovinom *Windows*-a 7 u FPP varijanti može se legalizovati računar, ali su predviđene i posebne varijante koje za korisnika mogu biti povoljnije – pogledajte sliku 5. Najčešće se uzima *GGK (Get Genuine Kit)* – u kutiji stiže *Home Basic* ili *Professional* verzija *Windows*-a 7 na DVD-u, praćena

Slika 4:
Orijentacione cene FPP softvera

Softver	Cena bez PDV-a [EUR]
Windows 7 Home Premium	210
Windows 7 Professional	314
Windows 7 Ultimate	326
Windows 7 Home Premium VUP	128
Windows 7 Professional VUP	211
Windows 7 Ultimate VUP	223
WAU Windows 7 Starter to HomePremium	96
WAU Windows 7 HomePremium to Professional	107
WAU Windows 7 HomePremium to Ultimate	164
Microsoft Office Home & Business FPP English 2010	254
Microsoft Office Home & Business FPP Serbian 2010	187
Microsoft Office Professional FPP English 2010	495
Microsoft Office Professional FPP Serbian 2010	495
Microsoft Office Word FPP English 2010	127
Microsoft Office Excel FPP English 2010	127
Microsoft Office Access FPP English 2010	127
Microsoft Office PowerPoint FPP English 2010	127
Microsoft Office Outlook FPP English 2010	127
Microsoft Office Publisher FPP English 2010	127
Microsoft Office OneNote FPP English 2010	72

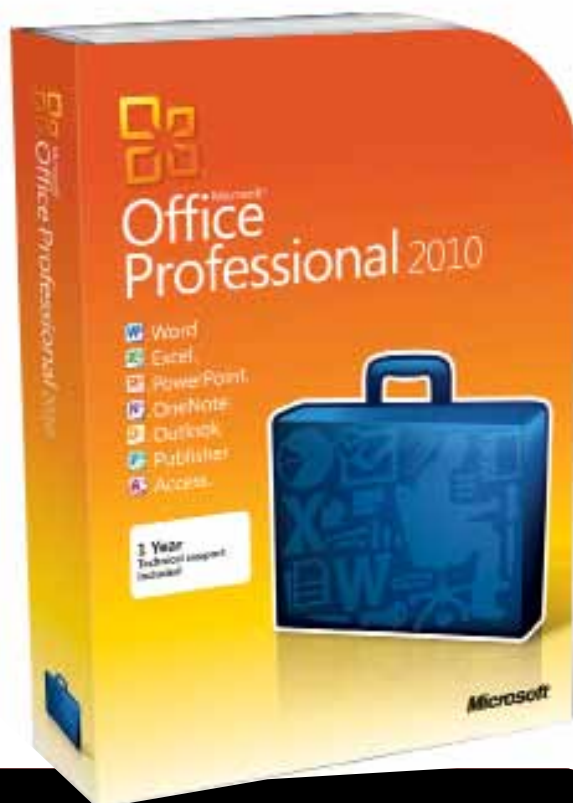
Najčešća pitanja korisnika o licenciranju softvera i odgovore na njih pročitajte na sajtu pcpress.info ili u aprilskom broju časopisa PC Press

COA hologramom koji ćete zalepiti na kućište i *Product Key* koji možete upisati u već instalirani *Windows 7 Home Basic* verzija je lokalizovana za srpski jezik, dok je *Pro* verzija na engleskom.

GGW *Win7 Pro* je namenjen pre svega firmama koje legalizuju *Windows* na većem broju računara. Tu se ne distribuiraju kutije i COA hologrami, već firma sklapa ugovor o kupovini određenog broja licenci. GGW *Win7 Pro* obezbeđuje *downgrade* pravo: u našim firmama ima mnogo tehnološki zastarelih računara, koji sasvim lepo rade svoj posao, ali na kojima se ne mo-

že pokrenuti *Windows 7* – ukoliko ste se opredelili za GGW, možete nastaviti da koristite bilo koju raniju verziju *Windows*-a, a da rad na računaru i dalje bude legalan.

Kod eventualne kontrole legalnosti softvera, poreski inspektor će proveriti datume kupovine računara, zatim datume kupovine GGK /GGW kita (kit mora da bude kupljen posle kompjutera), kao i nalepnice na kućištima. GGK i GGW licence su, naime, vezane za računar na kome su instalirane, kao i OEM licence. Rashodujući računar koji na sebi ima neku od ovih legalizacijskih licenci rashodovali ste i samu licencu.

Slika 5:
Cene proizvoda namenjenih legalizaciji računara

Softver	Cena bez PDV-a [\$]
GGK Windows 7 Home Basic Serbian	122
GGK Windows 7 Pro English	233
GGW Windows 7 Pro SNGL OLP	233

Pravi model za vašu firmu

Koji je, najzad, model licenciranja najpogodniji za vašu firmu? Kada bi se za svaku firmu mogao dati isti odgovor na ovo pitanje, različiti sistemi licenciranja ne bi ni postojali. Važni parametri kod odlučivanja o licenciranju su: broj računara, struktura mreže, planirani rast firme, ali i sklonost IT odeljenja da brzo primenjuje najnovije tehnologije a samim tim i instalira novije verzije softvera.

Za kućne i SOHO korisnike, te za male firme, najpogodnija je kupovina OEM softvera na računaru i FPP dodatnih programa. Za firme koje imaju 10 i više računara, generalno je najbolji model iznajmljivanja softvera kroz OVS: jednim ugovorom pokrivete sav softver ne samo u centrali firme, nego i u svim njenim filijalama, pri čemu sami odlučujete o internoj raspodeli licenci. U OVS ponudi imate kompletan dijapazon *Microsoft*-ovog softvera, pa ćete lako konfigurisati svaki računar u skladu sa potrebama konkretnog službenika, a mogućnost standardizovanja platforme na svim računarima može značajno smanjiti troškove obuke zaposlenih i vreme koje je potrebno da se novi slu-

žbenik navikne na informacioni sistem koji koristite. Širenje mreže se lako i efikasno pokriva licencama.

Od posebnog značaja je činjenica da na svim računarima možete da koristite najnovije verzije softvera, koje ćete po automatizmu dobiti onog momenta kada se pojave na tržištu. Pri tom sami odlučujete kada ćete taj softver instalirati – možete nastaviti da koristite prethodnu verziju na produkcionim računarima dok IT odeljenje analizira novu verziju i priprema njenu instalaciju.

Možda je najvažnija prednost OVS modela licenciranja što softver plaćate godišnje – nije svejedno da li ćete morati odmah da izdvojite novac za sve licence ili ćete to plaćanje rastegnuti kroz trogodišnji interval, za to vreme koristeći iznajmljeni softver i zarađujući njegovom primenom. Najzad, na kraju trogodišnjeg intervala imate više opcija za nastavak korišćenja legalnog softvera, uz mogućnost da izaberete model koji najviše odgovara funkcionisanju i planiranom rastu vaše firme.

OLP kupovina softvera ima smisla za kompanije koje su precizno sagledale svoje potrebe i ne planiraju širenje svoje IT in-

frastrukture u narednom višegodišnjem periodu – platite odmah za softver koji vam je potreban i o tome više ne mislite. Iako je plaćanje u godišnjim ratama za većinu prihvatljivija metodologija, mogu se zamisliti uslovi u kojima se veći trošak može lakše budžetirati u prvoj godini, kada se ulaže novac u firmu, i tako rasteretiti kasnije godine u kojima firma treba samu sebe da izdržava.

Najzad, firme iz IT sektora koje se bave razvojem softvera i rešenja verovatno će pronaći sebe u raznim formama direktnog povezivanja sa *Microsoft*-om: MSDN, MAPS, Partnerski program...

Ima i organizacija koje će svoje potrebe za softverom zadovoljiti van modela o kojima smo pisali u ovoj publikaciji. Domaća odeljenja velikih stranih korporacija često imaju pristup *Microsoft*-ovim rešenjima preko svojih principala, koji su sa *Microsoft*-om sklopili *Enterprise* ugovore i tako pod posebnim uslovima kupile ogroman broj licenci za sve filijale. Državne ustanove, škole i fakulteti dobijaju povoljnije uslove za nabavku softvera kroz posebne tipove licenciranja.

Količinsko licenciranje

OVS - trogodišnji ugovor

Open Value Subscription (OVS) ugovor je način licenciranja Microsoft-ovog softvera prilagođen potrebama malih i srednje velikih preduzeća. OVS predstavlja iznajmljivanje softvera koji se plaća na godišnjem nivou, u fiksnom iznosu, na osnovu broja računara u firmi. Aranžman je dostupan firmama koje imaju 5 ili više računara, s tim što firme sa preko 250 PC-ja mogu računati na povoljnije cene. Svake godine se mogu prijaviti novi računari (kako firma raste) ili smanjiti broj računara (ako se biznis smanjuje), uz dodatni obračun kroz ratu za narednu godinu. Posle tri godine firma može da otkupi sve iznajmljene programe (tzv. *buy-out*) i nadalje ih koristi bez dodatnih plaćanja i isporuke novijih verzija. Firma, naravno, može i produžiti ugovor i korišćenje softvera.

Osnovu OVS ugovora čine tzv. platformski proizvodi, dakle *Windows Upgrade*, *Office Professional* i *CORE/SBS CAL* licence za pristup serverima (*CAL* = *Client Access License*). Da biste ušli u OVS, morate imate odgovarajući legalan operativni sistem na računarima i kupiti barem jedan od tri platformska proizvoda za sve računare u firmi. Ostali potreban softver (aplikacije, servere itd.) možete dodavati u broju koji vam je potreban. Za sve programe koje ste uzeli na ovaj način plaća se zakup na godišnjem nivou, a cene za sav softver u ugovoru su garantovane tokom perioda trajanja ugovora. Postoji i mogućnost da se tokom trajanja ugovora na njega dodaju (recimo u drugoj ili trećoj godini) aplikacije za kojima se u međuvremenu ukazala potreba, a nisu bile planirane na samom početku iznajmljivanja.

Važna prednost OVS ugovora je *Software Assurance*, koji obezbeđuje pravo besplatnog prelaska na nove verzije softvera tokom čitavog trajanja ugovora (*upgrade*) – sigurni ste, dakle, da ćete u svakom trenutku imati na raspolaganju najnoviju verziju zakupljenog softvera.

Slika 6:

Godišnja rata po računaru za kupovinu softvera kroz OVS ugovor

Softver	Cena bez PDV-a [USA \$]	
	Ent	Platform
Windows 7 Professional Upgrade	78,15	74,26
Office Professional	159,29	151,35
Core Cal	71,79	68,27
Enterprise CAL	191,39	181,87
SBS Standard	22,58	21,52
CAL Suite		
SBS Premium AddOn CAL Suite	28,58	27,17

Sledeća važna stavka su popusti. Predviđen je skroman (tzv. platformski) popust ako za sve računare kupite *Windows Upgrade*, *Office* i *CAL*, što znači da se čak i u mreži bez servera može isplatiti da kupite *CAL*-ove i tako se pripremite za rast sistema. Tu je i *UTD* (*Up-to-Date*) popust koji umanjuje uplatu u prvoj godini, pošto na računarima već posedujete legalni

Windows i *Office* tekuće generacije ili za generaciju stariji (aktuelna verzija je *Windows 7* a vi na računarima imate *Vista Business*).

Cena otkupa (*buy-out*) garantovana je i računa se u odnosu na ratu koja je plaćena – eventualno poskupljenje softvera tokom trogodišnjeg trajanja OVS ugovora za korisnika je nebitno.

Na slici 6 dat je proračun troškova za malu firmu koja kupuje *Windows Upgrade*, *Office Professional Plus* i potrebne *CAL* licence – cifre treba pomnožiti sa brojem računara za koje se softver kupuje. Na slici 7 date su cene godišnjeg zakupa dodatnog softvera po OVS ugovoru. Na raspolaganju je i serverski softver, ali se zbog obimnosti materije ovde nismo bavili njegovim licenciranjem.

Slika 7:

Godišnje cene zakupa dodatnog softvera po OVS ugovoru

Dodatni softver	Cena bez PDV-a [US\$]
Microsoft Office Standard 2010	212,39
Microsoft Office Word	78,50
Microsoft Office Excel	78,50
Microsoft Office Project Standard	306,05
Microsoft Office Project Professional	510,15
Microsoft Office Access	80,26
Microsoft Office PowerPoint	78,50
Microsoft Office Outlook	33,69
Microsoft Office OneNote	29,99
Microsoft Visio Standard	118,54
Microsoft Visio Professional	261,78
Microsoft Visio Premium	461,82
Microsoft Office Publisher	55,74
Microsoft Office InfoPath	75,32
Visual Studio Professional (sa MSDN pretplatom)	637,51
Visual Studio Premium (sa MSDN pretplatom)	2560,09
Visual Studio Ultimate (sa MSDN pretplatom)	5584,47
Visual Studio Test Professional (sa MSDN pretplatom)	1031,59

Sitna slova

Ugovori uključuju klauzule koje ne primetite na prvi pogled, a veoma su važne – poslednje što želite jeste da date puno para za softver, a da opet niste legalni. Prva i najvažnija stavka koju treba primetiti je ono *Windows Upgrade* u okviru OVS-a: na svim računarima već morate imati legalan *Windows* da biste ušli u OVS. Prirodna mogućnost je OEM *Windows*, koji

ste kupili uz sam računar, ali na računaru može biti i FPP *Windows*, kao i neki od proizvoda namenjenih legalizaciji kao što je GGW *Win7 Pro*. To mora biti profesionalna verzija *Windows*-a – razne *Home* i *Starter* verzije, premda legalne za korišćenje u firmama, nisu dovoljne za ulazak u OVS ugovor – ali ne mora biti *Windows 7 – Vista Business, XP Pro*, pa i stari *Windows 2000 Professional* su takođe prihvatljive osnove. Ovo pravilo važi samo ako korisnik kroz OVS ugovor naručuje *Windows Upgrade* – ako kupi samo *Microsoft Office* ili *CAL*, „podloga“ može biti i *Windows Home*. Naravno, tada kroz OVS neće dobiti sledeće verzije *Windows*-a koje se pojavu.

OVS ugovorom moraju biti obuhvaćeni svi PC računari u firmi. Izuzetak su računari koji ne koriste *Microsoft*-ov softver i radne stanice na kojima se izvršavaju namenski programi koji ne zahtevaju *Windows* (npr. DOS knjigovodstvene aplikacije, pod uslovom da je na te računare instalirana legalna verzija MS-DOS-a).

Kasnije možete kupovati nove računare, koje prijavljujete na kraju godine u kojoj ste ih kupili, a legalni su odmah (ako ste ugovor sklopili u januaru, već u februaru možete kupiti nekoliko računara i na njima legalno i faktički besplatno koristiti softver tokom godine). Ova se pogodnost odnosi samo na platformu (*Windows Upgrade, Office* i *CAL*) – sav ostali softver (npr. serverske pakete ili dodatne aplikacije) treba naručiti (i platiti, za čitavu godinu) u mesecu instalacije.

Microsoft-ov softver je lokalizovan za razne jezike. Potpisnik ugovora može po želji koristiti softver na engleskom ili srpskom jeziku, pa će softver u varijanti za ta dva jezika dobiti nakon aktiviranja OVS ugovora. U istoj grupi se nalaze još neki jezici, pa se korisnici koji imaju potrebe za njima mogu konsultovati sa partnerom od koga su kupili licence oko dodatnih lokalizacionih varijanti.

Važan aspekt priče o legalnom softveru je podrška. Program OVS uključuje podršku preko telefona i na sajtu – broj tzv. incidenata koje će vam služba podrške besplatno rešiti zavisi od broja kupljenih licenci. Mogu se potpisati i dodatni ugovori o podršci.

Nakon isteka trogodišnjeg perioda zakupa pred korisnikom su tri scenarija: može da odustane od korišćenja softvera (što je zbog posledica po poslovanje najmanje verovatno), da sklopi novi OVS ugovor za sledeće tri godine, ili da se opredeli za otkup softvera, tzv. *buy-out*, posle čega postaje vlasnik trajne licence za korišćenje softvera na koji je imao pravo u trenutku isteka OVS ugovora, ali ostaje bez prava na *upgrade*, to jest prelazak na sledeće verzije *Windows*-a i *Office*-a kada one budu izašle.

Cena *buy-out*-a se računa na osnovu poslednje rate (iznos se množi sa 1,75), pri čemu se za softver na računarima koji su dodati u poslednjoj godini trajanja ugovora (i za čiji softver nije ništa ni plaćeno) mora uplatiti još jedna godišnja rata, pa tek onda taj softver otkupiti.

OLP – trajna kupovina licenci

OLP (*Open Licence Program*) možemo shvatiti kao kupovinu licenci za trajno korišćenje softvera – platite traženi iznos odmah i od tog trenutka „zauvek“ imate pravo da koristite softver. Ugovor se sklapa sa firmom koja kupuje pet ili više licenci. Mada OVS generalno predstavlja povoljniji metod licenciranja softvera tj. način da se za isto ili manje novca dobije i dodatna vrednost u vidu *upgrade*-a, u nekim okolnostima OLP može predstavljati poželjniju varijantu, pa ga vredi upoznati.

Iako kupljene licence traju „večno“, OLP ugovor je „oročen“ na dve godine. U toku tog perioda korisnik može dokupljivati nove proizvode za kojima se ukazala poslovna potreba, pozivajući se na isti ugovor, uz nivo cena koji mu ugovor garantuje. Firma može da ima više aktivnih OLP ugovora, a o konkretnom modalitetu ćete se konsultovati sa prodavcem.

To što ste kupili licencu za trajno korišćenje nekog programa ne znači da ćete taj program zaista „zauvek“ koristiti – pojavice se nova verzija, koju ćete poželeći da nabavite. U OLP programu je uvedena mogućnost da uplatite *Software Assurance* (SA). SA koji ste kupili uz softver traje dve godine. U tom periodu dobijaćete novije verzije programa koje se pojave, a nakon isteka možete produžiti SA, koristeći tako uvek softver najnovije generacije.

SA se mora kupiti kada i osnovna licenca; ako to propustite, licencu za korišćenje nove verzije softvera dobićete po punoj ceni. *Software Assurance* se može kupiti i za OEM i FPP proizvode kao i za otkupljene OVS licence, u predviđenom roku od 90 dana nakon nabavke softvera. Računica pokazuje da se ovo osiguranje isplati firmama koje prelaze na softver sledeće generacije u intervalima koji su kraći od pet godina.

Pomenimo najzad i hardverski *upgrade*, koji ne donosi veće „softverske“ troškove – kao i u OVS-u, licenca nije vezana za konkretan računar, već je bitan ukupan broj računara, pa ako rashtodujete jedan PC i nabavite nov, na njemu možete koristiti postojeći *Office* ili neki drugi program. Jedino je operativni sistem „vezan“ za računar, pošto se kod OEM softvera na kućište lepi nalepnica.

Microsoft-ov cenovnik *retail* softvera ima više hiljada stavki, pa smo na slici 8 izdvojili nekoliko programa koji će biti zanimljivi za šire tržište.

Najčešća pitanja o licenciranju softvera i odgovore na njih pročitajte na sajtu pcpress.info ili u aprilskom broju časopisa PC Press

Slika 8: Cene licenci kroz OLP model licenciranja

Softver	Bez SA [\$]	Uz SA [\$]
Windows 7 Professional Upgrade	230,55	365,40
Office Standard 2010	459,65	-
Office Professional Plus 2010	626,40	990,35
Windows Server Standard 2010	894,65	1341,25
Windows Server Enterprise 2010	2905,80	4358,70
SQL Server Standard	1106,35	1658,80
SQL Server Standard 1 Processor License	8837,75	13257,35
SQL Server Enterprise	10589,35	15883,30
SQL Server Enterprise 1 Processor License	33887,95	50831,20
Exchange Server 2010	872,90	1309,35
Exchange Server Enterprise 2010	4992,35	7489,25
Small Business Server Standard 2011	1174,50	1760,30
Small Business Server Premium AddOn 2011	1716,80	2575,20

Put do licence

U Srbiji posluje više distributerskih i maloprodajnih IT lanaca koji se bave prodajom softvera. Stupili smo u kontakt sa najvećim kompanijama među kojima su Extreme, Ewe Computers, CT Computers i Win Win. Od njih smo zatražili informacije o cenama softvera koji prodaju, akcijskim ponudama i eventualnim pogodnostima prilikom plaćanja

Extreme

Licenciranje softvera se ne može posmatrati kao bilo koja druga nabavka u preduzeću, jer sa sobom nosi niz specifičnosti, počevši od uloge koju bi softver trebalo da preuzme u kompanijskim procesima, a koja može zahtevati prilagođavanje tih procesa, pa sve do činjenice da softver nije materijalan proizvod, i da kao takav mora imati odgovarajući tretman. Zbog tih specifičnosti, nabavka, tj. licenciranje softvera može stvoriti niz izazova za preduzeće – razumevanje komplikovanih sistema licenciranja koji se razlikuju od proizvođača do proizvođača, pronalaženje najisplativijeg modela licenciranja za konkretne potrebe preduzeća, utvrđivanje stvarnog obima korišćenja softvera u okviru preduzeća kako bi se plaćalo samo ono što se zaista upotrebljava, a s druge strane, da se ne bi upotrebljavalo nešto što nije predviđeno licencnim pravima.

Uloga konsultanta pri nabavci softvera je da obavi sve potrebne analize i da, na osnovu potreba sadašnjeg sistema i s obzirom na očekivani pravac razvoja određene kompanije, da predlog optimalnog načina nabavke. Pošto mnoge kompanije nemaju sektor ili zaposlenog koji bi se bavio tim pitanjima, angažovanje nekoga ko može situaciju da sagleda na pravi način postaje suštinski važno za pravilan odabir i korišćenje softvera.

Extreme na domaćem tržištu postoji već punih 15 godina i za sve to vreme se bavi gotovo isključivo softverom i softverskim rešenjima – analizom potreba,

optimizacijom nabavke i održavanjem. Osim velikog broja klijenata stečenog u ovom periodu, akumulirano je i ogromno iskustvo koje se ogleda u razumevanju suštinskih potreba preduzeća u ovdašnjim uslovima, a s druge strane, u čvrstim partnerskim odnosima s velikim svetskim proizvođačima softvera – Microsoft, Adobe, Eset, Corel, Alt-N, GFI, Symantec, Gstarsoft, Graphisoft, Acronis, Kerio, Abbyy, Ghisler, Nero, Quark, Sony, Dameware itd.

U komunikaciji s klijentima Extreme preuzima ulogu savetnika koji pruža sve relevantne informacije o softveru potrebnom za poslovanje firme, i to u svim fazama životnog ciklusa softvera, opravdavajući time slogan pod kojim posluje – „Softver na jednom mestu“.

Osim savetovanja svojih klijenata, Extreme ove usluge pruža i svim ostalim zainteresovanim firmama, potpuno besplatno kroz niz aktivnosti koje se bazi- raju na edukaciji i konsultovanju. Među tim aktivnostima su Extreme softverske

radionice koje se redovno održavaju u prostorijama firme Extreme, a obrađuju najrazličitije teme – od sistema licenciranja, preko obuke za upotrebu određenog softvera, sve do tema povezanih s odabirom kompleksnih poslovnih rešenja.

Radionice se održavaju u malim grupama kako bi se omogućilo svim posetiocima da aktivno učestvuju u diskusiji, dobiju odgovore na sva pitanja, ali i doprinesu svojim iskustvom i zapažanjima. Osim radionica, Extreme neguje i koncept „savetnika za licenciranje“ koji suštinski odlikava pristup tržištu, a podrazumeva dostupnost stručnjaka iz Extreme tima svima koji žele da saznaju više o licenciranju ili imaju konkretna pitanja i nedoumice.

Sve informacije o ovim aktivnostima možete naći na www.extreme.rs/savetnik i www.extreme.rs/radionice, a vrlo korisne informacije postoje i na www.extreme.rs/ponude, gde u svakom trenutku možete saznati da li i kako se određen softver može nabaviti pod povoljnijim uslovima.

Extreme oduvek puno polaže na direktnu komunikaciju s tržištem, s namerom da oslušne zahteve i potrebe, pa se vrlo često, pored radionica, organizuju i posebni skupovi za veći broj posetilaca na kojima eksperti iz Extreme tima, u saradnji s gostima predavačima, obrađuju određenu temu koja je u datom trenutku aktuelna. Dobar primer takvog događaja je skup pod nazivom „Savetnik za licenciranje – Legalizacija softvera“ koji je, uz podršku Privredne komore Beograda, održan 17. marta, i izazvao je veliko interesovanje.

Ewe Comp

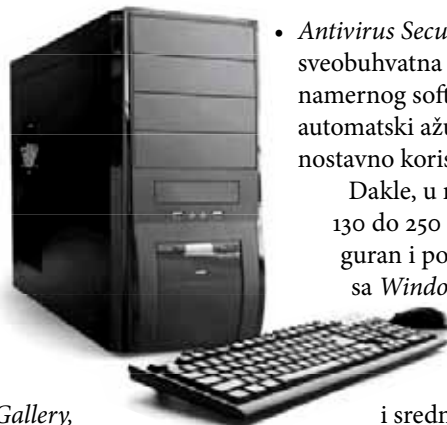
Ewe Comp je jedan od vodećih sistem integratora u Srbiji, sa raznovrsnom ponudom i stabilnim lagerom računarskih konfiguracija. Ova kompanija insistira na prodaji i korišćenju računara sa legalnim softverom, pa je stoga fokusirana pre svega na prodaju konfiguracija sa već instaliranim softverom, umesto da prodaje sam softver.

U saradnji sa kompanijom *Microsoft*, *Ewe Comp* je kreirao ponudu računara EWE PC Se-

ries računara sa instaliranim *Windows 7* paketom. Svaki računar sa *Windows 7* OS-om testiran je po strogim *Microsoft* standardima što obezbeđuje stabilno funkcionisanje.

Uz svaki kupljeni EWE PC računar sa *Windows 7* OS-om besplatno se dobija:

- *Office 2010 Starter* (obuhvata *Word* i *Excel*)
- *Windows Live Essential 2011* (*Messenger*, *Webmail*, *Photo Gallery*, *Parental lock*, *Moviemaker*...)

- *Antivirus Security Essentials* - sveobuhvatna zaštita od zlonamernog softvera, koja se automatski ažurira i vrlo se jednostavno koristi.

Dakle, u rasponu cena od 130 do 250 evra dobijate siguran i pouzdan računar sa *Windows 7* operativnim sistemom, koji zadovoljava potrebe svih malih i srednjih preduzeća, ali i privatnih korisnika.

	Microsoft E3400 2.6/2048/320/Win7 Starter 18.599 RSD	Microsoft Athlon II X2 220/2048/320/Win7 Home Basic 22.999 RSD	Microsoft E3400 2.6/2048/320/Win7 Professional 28.599 RSD
Procesor	Intel® Celeron® DualCore E3400 2.6GHz	AMD Athlon™ II X2 220 2.8GHz	Intel® Celeron® DualCore E3400 2.6GHz
Matična ploča	MSI G41M-P26	MSI GF615M-P33	Gigabyte GA-G41MT-S2
Memorija	2 GB DDR3, 1333 MHz	2 GB DDR3, 1333 MHz	2GB DDR3, 1333 MHz
Grafička karta	Intel GMA 4500 integrisana	NVIDIA® GeForce 7025 integrisana	Intel GMA 4500 integrisana
Hard disk	320 GB SATA II	320 GB SATA II	320 GB SATA II
Optički uređaj	DVD RW DL	DVD RW DL	DVD RW DL
Kućište	KME CX1967 USB crno	KME CX2E67 USB	KME CX2167 USB crno
Napajanje	500 W	500 W	500 W
Operativni sistem	Microsoft Windows 7 Starter	Microsoft Windows 7 Home Basic	Microsoft Windows 7 Professional
Tastatura	KME KB2401 crna	KME KB2401 crna	KME KB2401 crna
Miš	KME MA133PP crni blister	KME MA133PP crni blister	KME MA133PP crni blister
Poklon	Microsoft Office 2010 Starter, Microsoft Antivirus Security Essentials, Microsoft Live Essential 2011	Microsoft Office 2010 Starter, Microsoft Antivirus Security Essentials, Microsoft Live Essential 2011	Microsoft Office 2010 Starter, Microsoft Antivirus Security Essentials, Microsoft Live Essential 2011
Garancija	24 meseca	24 meseca	24 meseca

CT Computers

CT Computers je najstarija kompanija u okviru *ComTrade Group*-a, a prema nezavisnim istraživanjima, i ove godine je zadržala status najveće IT kompanije u regionu Jugoistočne Evrope.

Zahvaljujući direktnim ugovorima sa kompanijom *Microsoft*, *CT Computers* ima najkompletniju ponudu *Microsoft* softvera na teritoriji Srbije. Računar sa već instaliranim softve-

rom često košta niže od cene samog OEM softvera. Svaki računar iz *CT Computers* proizvodnih pogona ima operativni sistem i instaliran *Office Starter*, koji obuhvata *Word Starter* programe i *Excel Starter*.

OEM softver je namenjen isključivo za prodaju uz nove računare, a GGK kit za legalizaciju računara kupljenih bez operativnog sistema (*Get Genuine*

Kit). FPP paketi se najviše prodaju za legalizaciju *Microsoft Office* porodice proizvoda.

OVS, OLP, OV ugovori obuhvataju najveći broj *Microsoft* proizvoda, iznajmljivanje na tri godišnje rate i GGW za legalizaciju već kupljenih računara (*Get*

Genuine Windows for Small and Medium Organizations). Krajnji korisnici koji se odluče za *Microsoft Office* pakete kroz OVS ugovor ostvaruju 50% popusta u plaćanju prve rate i po 15% popusta pri plaćanju druge i treće rate ugovora.

U saradnji sa našim partnerima, na akcijskoj prodaji su paketi od minimum 5 komada GGK/GGW *Windows 7 Pro* i 5 komada *Office 2010 Home & Business* FPP. Partneri koji realizuju prodaju od minimum pet *Office* i pet *Windows* licenci jednom korisniku, dobijaju vredne nagrade (na primer portabl DVD, *notebook*, televizor...).

Napominjemo da su navedene ponude vremenski ograničene. *CT Computers* svoju ponudu plasira isključivo preko partnera tj. ne saraduje direktno sa krajnjim korisnicima. Sve informacije partneri mogu dobiti direktno od prodavca ili preko b2b portala www.ct4partners.com.

Win Win Computer Shop

Win Win Computer Shop je deo grupe *Alti* d.o.o. koja posluje na prostorima Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Trenutno obuhvata 22 maloprodajna objekta u Srbiji; od kojih se šest nalazi u Beogradu, dva u Novom Sadu, dva u Nišu, a po jedan u Zemunu, Čačku, Kraljevu, Kragujevcu, Užicu, Zrenjaninu, Smederevu, Arandelovcu, Jagodini, Somboru, Obrenovcu i Šapcu. Legalizacijski paketi iz *Win Win* ponude su:

GGK Windows 7 Home Basic Win32 Serbian Latin, (5MC-00001)	10.999 din
GGK Windows 7 Professional 32-bit/x64 English, DSP OEI DVD (6PC-00004)	20.499 din
Office 2010 Home and Business EN, 32/64bit non-EU/EFTA DVD FPP (T5D-00361)	29.699 din
Office 2010 Professional EN, PC Attach KE PKC (269-15341)	45.949 din

Altos Business , MSI G41, Intel® E3400 DualCore™ 2.60GHz, 2GB DDR3 RAM, Intel® 4500, 500GB HDD, DVD rezač, Windows® 7 Professional	33.599 din
Altos Small Business , MSI G41, Intel® E5700 DualCore™ 3.0GHz, 4GB DDR3 RAM, 500GB HDD, DVD rezač, Windows® 7 Home Basic + Office 2010 Home and Business	44.999 din
Altos PRO Business , MSI H55, Intel® Core™ i3 540 3.06GHz, 4GB DDR3 RAM, 500GB HDD, DVD rezač, Windows® 7 Professional + Office Home and Business 2010	57.999 din
MSI G41 , Intel® E3400 DualCore™ 2.60GHz, 2GB DDR3 RAM, Intel® 4500, 500GB HDD, DVD rezač, Windows® 7 Professional + Office Home and Business 2010	46.699 din

Najjednostavniji način za legalizaciju poslovnog okruženja jeste kupovina *Altos* računara, već opremljenih legalnim *Windows* i *Microsoft Office* softverskim paketima.

Svaki *Altos* računar je u skladu sa pravilima licenciranja koja propisuje *Microsoft*, pa njegovom kupovinom dugoročno rešavate problem legalnosti svog radnog okruženja.

Adobe licenciranje

Adobe je lider u proizvodnji grafičkog softvera, pa su njihovi proizvodi standard u grafičkoj industriji, a koriste se i u svakodnevne poslovne svrhe, naročito u sferi upravljanja dokumentima. Pojedinačni korisnici *Adobe* programe najčešće kupuju „u kutiji“, za svaki računar na kome su potrebni. U kutiji se dobija disk sa programom, a na samoj kutiji je naveden serijski broj, koji treba uneti prilikom instalacije.

Posle završene procedure instalacije softver se aktivira (preko interneta ili telefonom) tj. vezuje za računar i na njemu se može neograničeno koristiti. *Adobe* dopušta da se ista verzija softvera instalira na *desktop* i prenosnom računaru, pri čemu se koristi isti serijski broj.

Količinsko licenciranje namenjeno je korisnicima kojima su *Adobe* programi potrebni na većem broju računara. *Adobe Open Options 5.0* program omogućava firmama i organizacijama svih profila da iskoriste pogo-

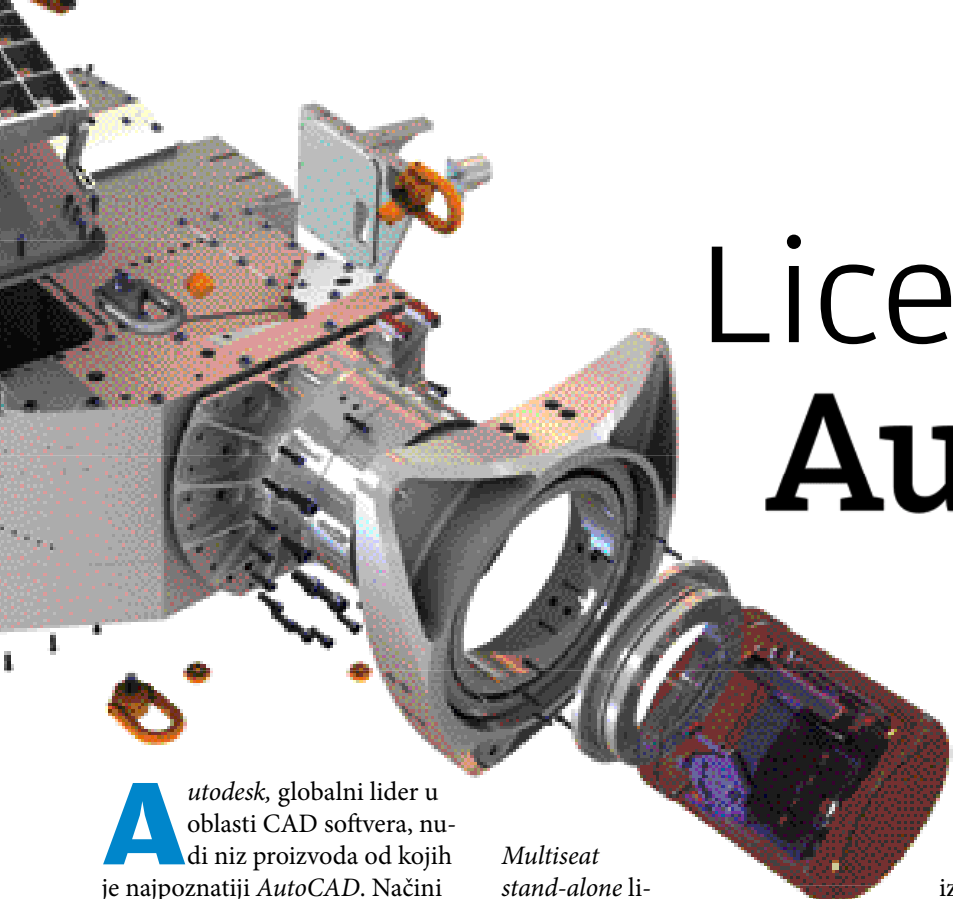
dnosti kupovine softverskih licenci kroz model količinskog licenciranja – TLP. Prilikom svake porudžbine *Full* ili *Upgrade* licence ili *Upgrade Plan*-a, dodeljuju se bodovi – što je veća porudžbina u jednoj transakciji, veći je i popust koji se tom prilikom ostvaruje.

Proizvod	Retail [€]	TLP - količinsko licenciranje [€]
Adobe Acrobat Standard 10	423	391
Adobe Acrobat Pro 10	634	586
Adobe Photoshop CS5	1046	977
Adobe Illustrator CS5	896	837
Adobe InDesign CS5	1046	977
Adobe Flash Pro CS5	1046	977
Adobe Design Premium CS5	2839	2651
Adobe Design Standard CS5	1942	1814
Adobe Web Premium CS5	2689	2511
Adobe Production Premium CS5	2540	2372
Adobe Master Collection CS5	3884	3590

Kupac takođe dobija pravo korišćenja *Web* sajta za administraciju i evidenciju *Adobe* licenci, dok se same licence dobijaju elektronskim putem, a uz njih stiže i ESD (*Electronic Software Download*), pravo na besplatno preuzimanje programa putem interneta. Opcioni *Upgrade Plan* nudi korisnicima mogućnost dobijanja novih verzija softvera u toku predviđenog vremenskog perioda.

Na slici 9 su date okvirne cene (bez PDV-a) popularnih *Adobe* programa, kroz kupovinu „u kutiji“ (*retail*) i kroz program količinskog licenciranja – za detalje obratite se nekom od *Adobe* partnera, pošto se kod većeg broja bodova dobijaju povoljnije cene. Treba znati da je *Adobe Reader* u svim verzijama besplatan i može se neograničeno koristiti kako u kućnim uslovima, tako i na računarima u firmi.

Licenciranje Autodesk® softvera

Autodesk, globalni lider u oblasti CAD softvera, nudi niz proizvoda od kojih je najpoznatiji AutoCAD. Načini licenciranja Autodesk-ovih proizvoda prate jedinstvena pravila, koja se kreću oko pojma licence. Kupovinom Autodesk licence, instalacijom programa, unosom serijskog broja i prihvatanjem *End User Licence Agreement*-a korisnik stiče pravo korišćenja odgovarajućeg softvera. Serijski broj u formatu xxx-xxxxxxx je jedinstven i vezuje se za pravno ili fizičko lice koje je licencu pribavilo – Autodesk i regionalni distributer mogu u svakom trenutku proveriti status serijskog broja i licence.

Prava korišćenja Autodesk proizvoda se odnose isključivo na verziju koja je nabavljena, pri čemu su oznake verzija zapravo godine izdavanja programa (2009, 2010, 2011...) Kada korisnik plati za pravo korišćenja nove verzije, prethodnu verziju može da koristi još 120 dana, a posle toga je mora ukloniti sa računara, osim u slučaju pretplate za održavanje softvera (*Autodesk Subscription*) o kojoj će tek biti reči.

Tipovi licenci

U zavisnosti od potreba korisnika, Autodesk nudi razne tipove licenci. *Stand-alone* licenca je namenjena korišćenju nekog Autodesk-ovog proizvoda na jednom računaru i direktno je vezana za taj računar kroz proceduru aktivacije.

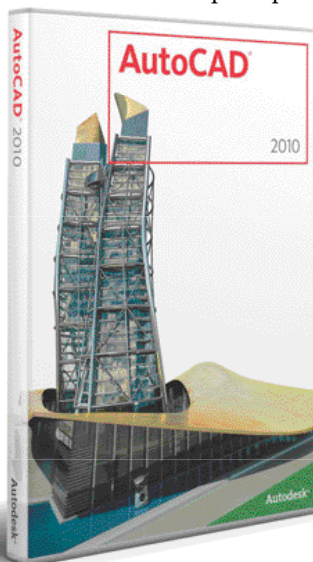
Multiseat stand-alone licenca omogućava aktiviranje i upotrebu Autodesk proizvoda sa istim serijskim brojem na više radnih mesta, pri čemu se svaka pojedinačna instalirana kopija ponaša kao *stand-alone* licenca i mora se posebno aktivirati. *Network License* je skup licenci koje se dinamički dodeljuju korisnicima od strane jednog ili više servera. Proizvodi se instaliraju na radnim stanicama, ali se prilikom svakog pokretanja od servera traži dozvola za pokretanje softvera. Ukoliko dozvoljeni broj licenci nije premašen, korisnik dobija pravo da koristi program, a broj raspoloživih licenci na serveru se smanjuje za jedan. Nakon završetka rada, licenca se oslobađa i vraća serveru. Za prenosne računare koji se koriste na terenu moguće je obezbediti rad u *off-line* režimu pomoću licenci privremeno „pozajmljenih“ sa servera.

Za korisnike koji nastupaju na stranim tržištima posebno je važna *Global Network User License* (GNUL), vremenski ograničena dozvola da se

licence koriste u mrežnom okruženju van teritorije specificirane opštim uslovima licencnog ugovora. GNUL licenca se kupuje ugovorom između Autodesk-a i korisnika, pri čemu je minimalno trajanje GNUL ugovora 3 godine a minimalni broj radnih mesta 50. Za sve licence koje su predmet GNUL ugovora se plaća posebna naknada.

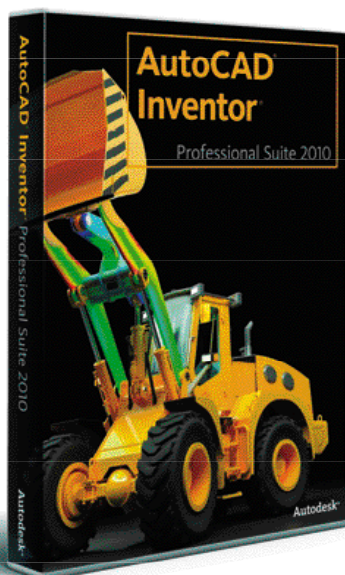
Po tipu korisnika licence se mogu podeliti na *Commercial*, *Not For Resale* (za partnere koji ih koriste u prezentacione svrhe), *Educational*, besplatne *Student and Personal Learning License* kao i *Autodesk Developer Network* licence koje se, pod posebnim uslovima, daju registrovanim članovima Autodesk razvojne mreže.

Za stalne korisnike Autodesk-ovih alata važna je *Autodesk Subscription*, godišnja pretplata za održavanje softvera, koja podrazumeva isporuku novih verzija u periodu trajanja pretplate. Uslov za ulazak u *Autodesk Subscription* sistem je posedovanje trajne licence za aktuelnu verziju softverskog paketa za koji se zasniva pretplatnički odnos, a pretplatnici kasnije uživaju posebne pogodnosti, među kojima je pravo upotrebe prethodnih verzija softvera sve dok korisnik plaća pretplatu za održavanje softvera.

Neki detalji Autodesk-ovih ugovora

Plativši licencu za Autodesk proizvod, korisnik stiče pravo da koristi softver u okviru ugovorenog perioda. Korisnik ne može preneti prava korišćenja softvera na druga lica, pa čak ni na pridružena privredna društva, bez prethodne saglasnosti Autodesk-a. Korisnik može vršiti prenos licence sa jedne lokacije na drugu, pod uslovom da je lokacija u vlasništvu ili zakupu od strane istog pravnog lica i pod uslovom da se ta lokacija nalazi u okviru teritorije definisane ugo-

vorom o licenciranju. Svaki ovakav transfer licence zahteva odobrenje od strane kompanije *Autodesk*.

Po pravilima licencnog ugovora softver se može koristiti samo u okviru teritorije države u kojoj je nabavljen. Softver nabavljen u Evropskoj uniji (EU) ili Evropskoj zoni slobodne trgovine (EFTA) može se koristiti u bilo kojoj zemlji Evropske unije ili EFTA, pri čemu treba znati da je Srbija član CEFTA,

ali ne i EFTA. Od aprila 2007. korisnici pretplate za održavanje softvera dobijaju pravo upotrebe softvera van teritorije na kojoj je nabavljen u trajanju od 90 dana tokom kalendarske godine. GNU/Linux licenca predstavlja način da se, uz određena ograničenja, mrežne licence *Autodesk* softvera koriste širom sveta.

Korisnici pretplate za održavanje softvera mogu, nakon potpisivanja dodatnog ugovora, koristiti proizvod na kućnom računaru u poslovne svrhe. Licence namenjene kućnoj upotrebi su po tipu NFR *Stand-alone*, vremenski ograničene na period od 13 meseci. Nakon isteka ovog perioda licence se ne mogu koristiti kao osnova za dogradnju na sledeću verziju niti se preko njih mogu ostvariti popusti.

Korisnici ne smeju dozvoliti trećim licima pristup *Autodesk* proizvodima kroz internet vezu u smislu *Web hosting*-a ili *time-sharing*-a. Upotreba *Autodesk* proizvoda preko terminal servisa ili u virtuelnim okruženjima nije podržana od strane *Autodesk*-a i predstavlja kršenje odredbi licencnog ugovora, baš kao i upotreba *Norton Ghost*-a ili sličnih rešenja kao „prečica“ za instalaciju.

Put do legalnog softvera

Primećeno je više načina zloupotrebe *Autodesk* proizvoda. Uz očigledno korišćenje softvera bez licence, uočene su i tzv. dimne zavese tj. korišćenje neodgovarajućih licenci (recimo u firmi koja poseduje licence za *AutoCAD LT*, a koristi naprednije proizvode), zatim upotreba neodgovarajuće verzije (kupac legalne licence koristi novu verziju programa bez dozvole proizvođača), upotreba većeg broja licenci od kupljenih količina, neovlašćeno ustupanje licenci trećim li-

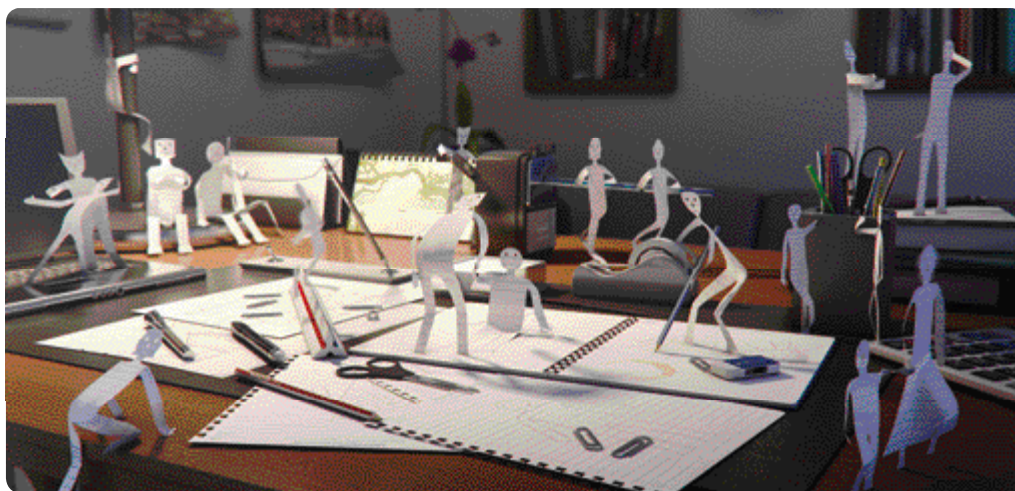
cima i upotreba neodgovarajućih edicija u komercijalne svrhe.

Pri legalizaciji *Autodesk*-ovih proizvoda važno je da se licence kupuju isključivo kod autorizovanih prodavaca, pošto je bilo više po-

kušaja da se preprodaju licence nabavljene u drugim državama i regionima ili licence koje su već korišćene, pa samim tim i registrovane na druge pravne subjekte. Srbija je u grupi zemalja s povlašćenom politikom cena, pa su kod nas cene *Autodesk* softvera najniže u regionu. Kupac treba da zatraži od prodavca sertifikat o licenci, elektronski dokument ko-

posao, *Autodesk* besplatno nudi korisnicima *Asset Locator*, koji se nalazi na instalacionim diskovima svih *Autodesk* proizvoda ili se može preuzeti sa *Web* sajta. Radi se o jednostavnom programu koji omogućava da se napravi lista *Autodesk*-ovih proizvoda koji se koriste na pojedinačnom računaru ili čitavoj mreži. Lista sadrži sve serijske brojeve i olakšava poređenje broja angažovanih licenci sa brojem licenci koje su kupljene.

U slučaju kontrole, treba imati pri ruci izveštaj o osnovnim sredstvima tj. broju računara, dokaze o nabavci softvera (račune), licencne sertifikate i izveštaje o inventaru softverskih resursa. U septembru 2010. *Autodesk* je, u saradnji sa regionalnim distributerom „OSA Računarski inženjering“, uveo poziciju *Licence Compliance Manager*-a, čija je osnovna uloga

ji izdaje proizvođač i u kome su navedeni detalji vezani za sam proizvod, količine, verzije i svi relevantni detalji vezani za kupca.

Nakon izvršene legalizacije treba čuvati originalno pakovanje softvera, instalacioni medij, kao i račune (fakture) kojima se dokazuje nabavka. Preporučuje se povremeni inventar softverskih proizvoda u okviru firme i poređenje rezultata sa brojem kupljenih licenci. Da bi olakšao ovaj

podsticanje upotrebe legalnog softvera. On će, pre svega besplatnim savetima, pomoći korisnicima u prepoznavanju nelegalnog softvera, objasniti im korišćenje alata za inventar softverskih resursa i pomoći pri izboru odgovarajućih proizvoda i njihovoj legalizaciji.

Više podataka o *Autodesk* proizvodima, njihovom licenciranju i mreži autorizovanih prodavaca možete naći na www.autocad.rs ili autodesk.osa.rs.

Vodič za licenciranje softvera

Specijalno izdanje časopisa „PC Press“

Izdavač: PC PRESS d.o.o.

Osmara Dikića 4

11108 Beograd 12

www.pcpres.rs, www.pcpres.info

Direktor

Vesna Čarknajev

Redakcija

011/2765-533 i 069/2187-742

Marketing: 011/2080-220

Mail: pc@pcpress.rs

Glavni i odgovorni urednik

Dejan Ristanović

Zamenik glavnog urednika

Voja Gašić

Izvršni urednici

Marko Herman i Bojan Stanojević

Marketing

Andrijana Maksimović i

Aleksandra Šakić

Copyright (C) 2011 PC Press